

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské centrální bance Deset let HMU: úspěchy a problémy po prvních deseti letech fungování Hospodářské a měnové unie

KOM(2008) 238 v konečném znění – SEC(2008) 553

(2009/C 228/23)

Dne 7. května 2008 se Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské centrální bance Deset let HMU: úspěchy a problémy po prvních deseti letech fungování Hospodářské a měnové unie“

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 5. března 2009. Zpravodajem byl pan BURANI.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 24. března), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 79 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 17 členů se zdrželo hlasování.

1. Shrnutí a závěry

1.1 Tímto dokumentem EHSV nabízí některé připomínky ke sdělení Komise shrnujícímu úspěchy Hospodářské a měnové unie (HMU) za deset let od jejího založení a připomínajícímu některé úkoly, které nás čekají v budoucnosti. Sdělení bylo formulováno před tím, než se současná krize projevila ve vší své závažnosti, a Výbor se pokud možno snaží vyhnout formulaci připomínek k tématům mimo rámec textu Komise na základě současných událostí. Toto aktuální téma bude pojednáno v jiných stanoviscích.

1.2 Původní očekávání se nesplnila úplně a optimismus provázející počáteční fázi HMU se musel zmírnit pod vlivem hospodářského vývoje s nepříznivými tendencemi, což však byly objektivní podmínky z velké části nezávislé na používání společné měny. Veřejné mínění, které nebylo vždy dobře informováno a částečně bylo ovlivněno přetrvávající nedůvěrou k Evropské unii, přičítalo euru zodpovědnost za nepříznivé jevy, v podstatě nesouvisející s měnovými otázkami.

1.3 Nesporný úspěch měnové unie spočíval v tom, že ukotvil dlouhodobá inflační očekávání na úrovni blízké definici cenové stability; k hospodářskému růstu dále přispělo všeobecné snížení úrokových sazeb. Integrace finančních trhů pak přispěla k tomu, že do Evropy byla importována hospodářská krize, která měla původ mimo evropské území.

1.4 Přestože euro je druhou měnou v mezinárodním měřítku, euroskupina a ECB nejsou institucionálně přítomny v mezinárodních ekonomických a finančních organizacích; důvody této situace jsou různé, ale jedním z nich je to, že v těchto organizacích jsou zastoupeny členské státy, z nichž některé patří k eurozóně a jiné nikoli. Lepší hospodářská správa by byla teoreticky uskutečnitelná, kdyby tyto dvě instituce byly zastoupeny u mezinárodních organizací.

1.5 Budoucí vnitřní úkoly sestávají v zásadě ve vyřešení nedokončených problémů posledních deseti let: rozdílů mezi zeměmi HMU z hlediska inflace a ceny pracovních sil a zatím pouze částečné integrace trhu zboží a služeb. První cíl by měl být součástí řady národních programů, které by s ohledem na pakt stability a růstu směřovaly ke konvergenci dohodnuté vládami a sociálními partnery. Druhý cíl by měl být předmětem studie, která by stanovila fyziologické meze integrace, za nimiž se již stává integrace nemožnou nebo příliš obtížnou.

1.6 Ve světovém měřítku se HMU nachází před politickými výzvami a hospodářskými výzvami, kterým bude muset čelit programy vnitřní rozpočtové politiky a lepší integrace strukturálních reforem, posílením mezinárodní úlohy eura a účinnou hospodářskou správou. V oblasti hospodářské politiky je třeba věnovat pozornost veřejným výdajům, konkurenceschopnosti a sociálním systémům, což jsou tři oblasti, kde jsou jednomyslně přijímaná opatření obtížná vzhledem k rozdílné situaci v členských státech.

1.7 EHSV vyzývá, aby v oblasti finanční správy byla provedena celková revize politik, které dosud ovládaly chování trhů; finanční krize způsobená *subprime* hypotékami, která sama měla původ v hospodářské krizi, má své počáteční prameny v uvádění do oběhu takových produktů, které byly svou povahou škodlivé. To bylo důsledkem špatné interpretace tržní ekonomiky, kterou nehodláme opouštět; musí se jí však bezpečně dostat pravidel, která by ji usměřňovala.

2. Úvod

2.1 V květnu 2008 Komise publikovala sdělení, ve kterém hodnotí první desetiletí činnosti Hospodářské a měnové unie (HMU) a stanoví obecné směry politického programu na druhé desetiletí⁽¹⁾. Tento dokument byl publikován ve druhém díle *European Economy*⁽²⁾ společně s analytickou studií tohoto tématu v rozsahu více než 300 stran. EHSV je jedním z adresátů sdělení a děkuje Komisi za příležitost k vyslovení vlastního názoru. Doufá, že jeho připomínky budou přijaty tak, jak byly míněny: jako pokus o konstruktivní přínos k probíhající diskusi.

2.2 Analytická studie je cennou pomůckou k pochopení jevů popsaných ve sdělení a klíčem k porozumění prohlášení Komise; jedná se však o dokument poskytující ekonometrickou a finanční analýzu určený omezenému okruhu odborníků. EHSV to bere na vědomí a odkazuje na něho ve vztahu k některým tématům, u nichž je nutné hlubší zkoumání.

2.3 Při formulaci připomínek k některým částem sdělení sleduje EHSV pořadí, ve kterém jsou zařazeny v dokumentu Komise; doufá, že připomínky se projeví jako užitečné a bude na ně pohlíženo jako na aktivní přínos sociálních partnerů, které Výbor zastupuje.

3. Sdělení: historický krok

3.1 Dokument je uveden konstatováním, že HMU „pro občany EU i pro zbytek světa ... představovala **výrazný politický signál**, že Evropa je schopna přijímat závažná rozhodnutí,“ a „po deseti letech své existence je euro **jednoznačným úspěchem**“. Taková tvrzení se jeví **jako nevhodná z komunikačního hlediska**: uspokojení je přesvědčivé, vychází-li z doložených skutečností, ale je kontraproduktivní,

objevuje-li se jako výchozí teze. EHSV v podstatě souhlasí s obsahem těchto tvrzení, ale dal by přednost jejich uvedení jako závěru, nikoliv jako úvodu.

3.2 Komise mění tón, když uvádí, že euro „**nenaplnilo zatím některá původní očekávání**“, a jako příčiny jmenuje neuspokojivý růst produktivity, globalizaci, stále vzácnější přírodní zdroje, změnu klimatu a stárnutí populace, tedy „další faktory, které budou omezovat růstový potenciál našich ekonomik“. Na první pohled se zdá, že tato tvrzení navozují souvislost – i když to jistě nebylo záměrem Komise – mezi globálním sociálně-ekonomickým vývojem a nesplněnými očekáváními spojenými s eurem.

3.2.1 Dále si (na straně 7) Komise stěžuje, že „**Euro je často (občany) používáno jako výmluva** za špatné hospodářské výsledky, které jsou ve skutečnosti důsledkem nevhodných hospodářských politik na vnitrostátní úrovni,“ a správně tak rozlišuje mezi hospodářským vývojem a záležitostmi spojenými s eurem. Bylo by pro věc eura užitečnější, kdyby Komise vysvětlila, že společná měna trpí – stejně jako je tomu v různé míře u většiny měn – **globální hospodářskou situací, která se odráží v měnových politikách**.

3.2.2 Měnové politiky, a zejména měnová politika HMU, nemohou samy vyřešit problémy **globálních a integrovaných trhů**, na nichž se problémy v reálném čase řetězově šíří z jednoho na druhý. Příliš dlouho se mimoevropské trhy ve svém fungování inspirovaly příliš liberální interpretací tržní ekonomiky, jak v oblasti hospodářské, tak v oblasti finančnictví. Volný trh potřebuje **pravidla** určující nepřekročitelné hranice a účinné **kontroly** zajišťující dohled. Tyto dvě podmínky Evropa z velké části respektovala, což se naneštěstí nedá říci o ostatních.

4. Hlavní úspěchy prvních deseti let

4.1 Komise oprávněně zdůrazňuje, že měnová politika „**ukotvila dlouhodobá inflační očekávání** na úrovni, která se blíží definici cenové stability podle ECB“. Uznává, že inflace se v poslední době zvýšila „zejména v důsledku rychle rostoucích cen ropy a komodit“, ale očekává „návrat nízké míry inflace..., jakmile tyto vnější vlivy odezní“, což se v poslední době stalo. Pokud se jedná o **úrokové sazby**, přičítá **zprísnění podmínek pro poskytování úvěrů domácnostem a podnikům** reakci na turbulence na finančních trzích a i v této oblasti očekává návrat „**příznivějších podmínek na úvěrovém trhu**, ... i když ceny ropy ... mohou i nadále vykazovat rostoucí trend“.

(1) KOM(2008) 238 v konečném znění

(2) *European Economy* 2/2008, EMU@10, *Successes and Challenges after 10 Years of Economic and Monetary Union*, Economic and Financial Affairs Directorate General.

4.1.1 Velká většina pozorovatelů očekává dlouhodobou krizi a nevysslovuje prognózy, jak rychle se ekonomiky, především západních zemí, vzpamatují; světová geopolitická scéna je naneštěstí natolik proměnlivá, že se ekonometrické prognózy omezují na výměnu názorů. EHSV by chtěl upozornit zvláště na jednu konkrétní část sdělení: popírá se, že by inflace zhoršila podmínky pro poskytování úvěrů domácnostem a podnikům, ale **nepřipomíná se skutečnost, že domácnosti nejsou jen uživateli úvěrů, ale také střadateli**, takže přispívají svými investicemi k hospodářskému růstu, a tedy k financování veřejného dluhu a podniků.

4.1.2 **Sazby úroků z úspor**, ať na bankovních účtech nebo v podobě investic do cenných papírů, **rostly pomaleji než míra inflace**; po odečtení jejich zdanění to znamená silnou **erozi kupní síly výnosů** za současné ztráty hodnoty investovaného kapitálu. Obrovské ztráty, které burzy utrpěly, však podnítily rodiny k hledání bezpečnějších investic do tradičních spořicíh účtů, a to i přes nízké zúročení a erozi kapitálu.

4.2 EHSV souhlasí s Komisí, když zdůrazňuje výhody, které euro přineslo: pakt stability a růstu reformovaný v roce 2005 vedl členské státy k přijetí fiskálních politik vedoucích k makroekonomické stabilitě HMU; euro příznivě ovlivnilo hospodářskou integraci a integraci trhů a působilo jako „**katalyzátor integrace finančního trhu**“. Tato integrace, která „**zvýšila odolnost eurozóny proti nepříznivému vnějšímu vývoji**“, si přesto zaslouhuje zamyšlení.

4.2.1 Je pravda, že HMU umožnila vybudování silného integrovaného finančního trhu, bezpochyby schopnějšího odolávat nepříznivým vnějším okolnostem než řada jednotlivých národních trhů, je však třeba vzít v úvahu, že vnitřní integraci v HMU doprovází také silné **vzájemné propojení se světovými trhy**. Komise uvádí, že „se opět zdá, že eurozóna je chráněna před nejhoršími dopady současných globálních finančních turbulencí“; tyto turbulence, především v oblasti *subprime* hypoték, však byly importovány z vnějších trhů a byly způsobeny situacemi, které nesouvisely s HMU.

4.2.2 V této souvislosti nabývá významu tematika, kterou Komise zmiňuje ve svém sdělení výše: **vnější vliv eurozóny, nejen v hospodářské správě, ale také v institucích regulujících finanční trhy**. Krizi *subprime* hypoték spustily nevhodné

úvěrové postupy a sporné systémy sekuritizace, které jsou zčásti neznámé v evropském prostředí; je tedy vhodné si položit otázku, zda by bylo bývalo možné škodám předejít nebo je zmírnit **institucionální účastí euroskupiny (a ECB) ve světových hospodářských a finančních organizacích**.

4.2.3 Toto přesvědčení posilují podpůrné státní intervence a úpadky velkých amerických finančních skupin s evropskými pobočkami, které vyvolávají citlivé otázky v oblasti hospodářské soutěže a kontroly. EHSV není jediným orgánem, který zastává tento názor: sama Komise si stěžuje, že „neexistuje silné zastoupení na mezinárodních fórech“, ale neříká, a již vůbec nekommentuje, kolik – nebo jak málo – toho konkrétně udělala Rada, **aby poskytla Evropě takové „silné zastoupení“**.

4.3 Komise uvádí, že „HMU přinesla výrazné výhody těm členským státům, jejichž ekonomiky procházejí tzv. procesem dohánění úrovně vyspělých zemí“, což není třeba komentovat, protože tento argument uvedlo již dřívější sdělení⁽¹⁾, ke kterému se EHSV ve svém stanovisku⁽²⁾ již vyjádřil.

4.4 „**Euro si získalo pevnou pozici jako druhá mezinárodní měna světa**“ a představuje čtvrtinu světových rezerv; podíl eurových bankovních úvěrů poskytnutých bankami eurozóny dlužníkům, kteří nejsou rezidenty eurozóny, nyní dosahuje 36 %, zatímco u amerických dolarů to je 45 %. Není však možné se spokojit s těmito úspěchy – je třeba, aby se význam eura, který se podle všech předpovědí bude zvyšovat, promítl do **konkrétních výsledků a přínosů**, v první řadě ve vztahu ke **kotaci ropy**. Závislost na tomto energetickém zdroji je jedním z faktorů, které brzdí hospodářství v zemích eurozóny, a v některých z nich obzvláště tvrdě. Fluktuační cen není zaviněná výlučně monopolními politikami zemí, kde se ropa těží, ale závisí také na spekulacích a fluktuaci hodnoty dolaru, jenž se stal z hlediska stability nedůvěryhodnou měnou. Bylo by tedy možná vhodné začít uvažovat o strategii vedoucí ke **kotaci ropy v eurech**, přinejmenším u transakcí se zeměmi HMU; je však zřejmé, že se jedná o krok, který by přinesl i nevýhody, a je tedy nutné jej pečlivě posoudit. V každém případě by možný úspěch nezávisel na pouhé pozici eura, ale i na vyjednávacích silách Evropy jako celku.

(1) Sdělení Komise *Hospodářství EU: Bilance 2006 – Posílení eurozóny: hlavní politické priority*, KOM(2006) 714 v konečném znění.

(2) Stanovisko EHSV *Hospodářství EU: Bilance 2006 – Posílení eurozóny: hlavní politické priority*, Úř. věst. C 10, 15.1.2008, s. 88.

4.5 Komise se tedy zabývá **hospodářskou správou**, která se stala možnou díky aktivitě euroskupiny, jejíž účinnost znásobila vyhlídka na možnost **trvalého předsednictví**. Vnitřní správa měny však nestačí k zajištění stability a prestiže eura; již uvedené připomínky upozorňují na nutnost „vnější správy“, která bude uskutečnitelná (viz výše, odst. 4.2.2 a 4.4) **pouze pokud euroskupina a ECB budou mít institucionální úlohu v mezinárodních organizacích**, především v Mezinárodním měnovém fondu. Není možné dále akceptovat, aby autority, které celosvětově zastupují jednotnou měnu, neměly přitom hlasovací právo.

5. Úkoly, které HMU ještě čekají

5.1 Hospodářství území HMU je ve fázi recese, podobně jako hospodářství USA a evropských zemí, které nejsou součástí eurozóny; tato situace je společná západnímu světu a bylo by zavádějící ji přímo či nepřímo připisovat euru. Z podrobnějšího rozboru však vyplývá, že „v míře inflace a jednotkových mzdových nákladech existují **výrazné a dlouhodobé rozdíly mezi jednotlivými zeměmi**“. K jejich vysvětlení Komise uvádí již známé důvody: neschopnost reakce cen a příjmů, omezené výsledky v oblasti strukturálních reforem, malá integrace trhů a nedostatečný vývoj v přeshraničně poskytovaných službách.

5.1.1 EHSV se domnívá, že možnosti zásahů ve kterékoliv z těchto citovaných oblastí z velké části závisí na členských státech a jejich sociálních partnerech. Zároveň vyzývá Komisi, aby zahájila studii o **rozsahu, ve kterém bude možné včas uskutečnit integraci trhů zboží a služeb**, a to jak v eurozóně, tak v celém Společenství. Přes nespornost principu existuje **fyziká mez integrace**, kterou nebude možné nikdy překonat: přes nezbytnou harmonizaci a odbourávání překážek v oblasti hospodářské soutěže a legislativy budou vždy přetrvávat neodstranitelné rozdíly v sociální oblasti, zdanění, trzích práce a jazyku.

5.1.2 Tato studie by měla za cíl nasměrovat práci Komise a členských států k definování politiky založené na **neustálém hodnocení poměru nákladů a výnosů harmonizace**; dokončení vnitřního trhu a konkurenceschopnost nemohou být jediným cílem. Je třeba mít na paměti sociální a hospodářské důsledky v jednotlivých zemích a jejich adaptační schopnosti.

5.2 Kromě inflace jsou další faktory podílející se na nízkém hospodářském růstu **pouze nepřímo ovlivňovány měnovou**

politikou, a jsou tedy mimo možnosti zásahu euroskupiny. Podle názoru EHSV by však bylo nesprávné přičítat euru příčiny **hospodářské situace, která je společná pro eurozónu i jiné země**; kromě toho v žádné z těchto jiných zemí veřejné mínění nevinilo národní měnu, zatímco podstatná část veřejného mínění v eurozóně přičítá vinu společné měně.

5.3 Znepokojivá myšlenka v jinak obecně pozitivním a optimistickém obraze zaznívá ve formulaci Komise⁽¹⁾, že „kromě naplnění prvotních očekávání bude politická agenda pro HMU v příštím desetiletí výrazně ovlivněna vznikem **nových celosvětových problémů, které zdůrazní výše popsané slabé stránky (HMU)**“. Zdálo by se, že namísto o „slabých stránkách HMU“ je třeba hovořit o problémech v oblasti konkurenceschopnosti států eurozóny, jako např. nahrazení upadajících odvětví, výzkumu, inovaci, lidském kapitálu, k nimž se přidává vzestup cen potravin, energie a některých surovin. Na pozadí všeho stojí změny klimatu, stárnutí obyvatelstva a imigrace. Jedná se tedy o problém v první řadě hospodářské a sociální povahy.

5.3.1 Všechny tyto aspekty přináší, řečeno slovy Komise, **„úkoly obzvlášť důležité pro eurozónu“**. EHSV, přestože se ztotožňuje s analýzou Komise, zastává názor, že tento výrok lze interpretovat tak, že výše uvedené problémy ovlivňují sice politiky HMU, ale je třeba je řešit spíše na úrovni Společenství než euroskupiny. Jinými slovy řečeno, rozvojové politiky mají „evropskou“ povahu, zatímco poslání eurozóny by mělo být omezeno na přímé (a koordinované) zásahy pouze ve vztahu k měnovým otázkám týkajícím se eura.

6. Agenda pro druhou dekádu

6.1 Dokument představuje agendu a uvádí, že „zkušenosti z první dekády HMU sice ukazují, že celkově byla velmi úspěšná, poukazují však také na řadu nedostatků, které je třeba řešit“. Kromě zajištění **konsolidace makroekonomické stability** bude nutné „posílit potenciální růst“ a blahobyt občanů eurozóny, chránit zájmy eurozóny v celosvětové ekonomice a zajistit „dobrou přizpůsobivost“ HMU při rozšíření o nové členy.

⁽¹⁾ KOM(2008) 238 v konečném znění, *Deset let HMU: úspěchy a problémy po prvních deseti letech fungování Hospodářské a měnové unie*, kapitola *Nové globální trendy zesilují zbývající problémy HMU*, konec pátého odstavce.

6.2 K dosažení těchto cílů navrhuje Komise agendu založenou na **třech pilířích**:

- **domácí agenda** představuje mj. prohloubení koordinace a dohledu v oblasti fiskální politiky a lepší začlenění strukturálních reforem do celkové koordinace politik v rámci HMU,
- **vnější agenda** posílí roli eurozóny v celosvětové hospodářské správě,
- **hospodářská správa**, potřebná k provedení domácí a vnější agendy.

6.3 V oblasti **domácí agendy** se neuvádějí podstatně nové zásady, ale připomínají se zásady řádné správy již několikrát vyhlášené v minulosti, jako je udržitelnost veřejných financí a jejich zlepšení racionálním využitím výdajové stránky a daňových systémů se zaměřením na činnosti podporující růst a konkurenceschopnost. Kromě toho se připomíná „**potřeba rozšířit dohled tak, aby se zabýval makroekonomickou nerovnováhou**“, jako růst schodků běžného účtu a rozdíly v míře inflace. Komise zdůrazňuje, že integrace, především integrace finančních trhů, hrála ve prospěch pevnosti HMU, může však zároveň způsobit prohloubení rozdílu mezi účastnickými zeměmi, pokud nebude provázena vhodnými politikami.

6.3.1 EHSV nemůže s touto analýzou než souhlasit, ale upozorňuje na potřebu pečlivého vyhodnocení reality, jinými slovy na nutnost vzít v úvahu, jak obtížné bude uvést do souladu vyhlášené principy s možností jejich praktického uskutečnění.

6.3.2 **Veřejné výdaje** jsou jedním z klíčových prvků; Komise doporučuje „dobře formulovaná pravidla pro výdajovou stránku, která by umožnila fungování automatických fiskálních stabilizátorů v rozsahu vymezeném Paktem o stabilitě a růstu, a zároveň by měly přizpůsobovat složení veřejných výdajů strukturálním a cyklickým potřebám ekonomiky“, což je doporučení obtížně proveditelné v praxi v dobách charakterizovaných turbulencí nepředvídatelné doby trvání. **Inflační tlaky** měly tíživé dopady v oblasti rozdělení příjmů, platech, investicích a v konečném důsledku v **konkurenceschopnosti a sociálních systémech**, tyto dopady však měly velmi rozdílnou míru v různých zemích HMU. Složení primárního deficitu se skutečně v jednotlivých zemích liší, obchodní bilanci stále více ovlivňují vyšší nebo nižší zatížení energetickými výdaji

a systémy důchodového zabezpečení vykazují značné strukturální rozdíly, které je obtížné korigovat za normálních okolností, a tím spíše v anomálních obdobích.

6.3.3 Budeme-li realističtí, je usilování o **konvergenci** nutno považovat za **úkol středně- až dlouhodobého horizontu**; EHSV souhlasí, že „existuje jasná potřeba **rozšířit dohled tak, aby se zabýval makroekonomickou nerovnováhou**“ a že tento dohled musí vycházet ze stávajících nástrojů, ale varuje před nekritickým optimismem ohledně jejich účinnosti v bezprostřední budoucnosti.

6.3.4 Pokud se jedná o **země kandidující na vstup do eurozóny**, plánuje Komise uplatnění širšího dohledu na jejich hospodářský vývoj, zejména u zemí podílejících se na mechanismu směnných kursů II (ERM II); ani zde se nejedná o hledání inovace, ale o prosté zlepšení účinnosti současných mechanismů. Jedna věc musí být jasná: jakmile některá země dosáhne parametrů požadovaných pro přistoupení k HMO, není její vstup otázkou volby, ale je stanoven přístupovou smlouvou. Současná krize by kromě toho mohla různou měrou oddálit dosažení těchto parametrů; prioritním cílem je poskytnout Evropě jednotnou měnu, a bylo by proto vhodné zvážit určitou pružnost v hodnocení parametrů nebo jejich aktualizaci.

6.3.5 Ve oblasti **integrace trhů výrobků, služeb a práce** připomíná Komise přetrvávající překážky regulativní povahy a různý pokrok dosažený v jednotlivých zemích. Tato hlediska však nejsou specifická pro oblast HMU a je tedy nutné je považovat za součást širšího komplexního panoramatu Unie. Jak bylo již uvedeno v odstavci 5.1.1, existují fyzické meze integrace a také **další omezení vyplývající z hospodářských a sociálních charakteristik** různých zemí; tato omezení je třeba zvažovat případ od případu a respektovat je.

6.3.6 Pokud se jedná o **finanční trhy**, uvádí se, že „eurozóna může vytěžit poměrně značné výhody z prosazování finanční integrace v EU“ a že jsou „nezbytné další kroky ke zvýšení efektivity a likvidity finančních trhů v eurozóně“. EHSV poznamenává, že politika ECB v této oblasti je příkladná a vzbuzuje naději, že se dokáže vypořádat – jak tomu bylo dosud – i s akutními krizemi. Nákaza americkou krizí mohla mít daleko vážnější následky, kdyby k jejímu zadržení nepřispěla **politika zaměřená na obranu pevnosti a likvidity trhů**. Pokud se týká kontrolních struktur, které nedokázaly předpovědět zhroutení mnoha velkých ústavů, a tím méně jim zabránit, upouští EHSV v tuto chvíli od vynášení soudů a očekává další informace, které má trh a veřejné mínění právo žádat.

6.3.6.1 EHSV v této věci zastává názor, jak již byl uveden v odstavci ..., že americká krize se zrodila na trhu, kde neplatila dostatečná pravidla a neuplatňovaly se dostatečné kontrolní mechanismy. Paradoxním výsledkem je to, že právě **hospodářství, které bylo synonymem volného trhu, se stalo závislé na podpoře veřejných orgánů ve formě** státních podpor a silných injekcí k posílení likvidity, když čelilo katastrofě. Jednalo se o hospodářskou ztrátu, ztrátu státního rozpočtu i občanů USA, ale především o ztrátu důvěryhodnosti systému.

6.4 V oblasti **zahraniční politiky** Komise vyhláší program, podle kterého by eurozóna měla **rozšířit svou mezinárodní úlohu** pomocí „strategie, která bude odpovídat mezinárodnímu postavení její měny“. Kromě toho se opakuje přání, vyjádřené v minulosti při mnoha příležitostech, aby se na všech mezinárodních měnových fórech vyjadřovala jednotně. EHSV znovu vyjadřuje svou plnou podporu tomuto programu; skutečnost, že orgán spravující evropskou měnu není zastoupen ve světových měnových institucích **je nepřijatelnou anomálií**, jak v rovině provozní, tak především v rovině politické.

6.4.1 Komise připomíná odpor „ostatních zemí“ zastávajících názor, že „EU a eurozóna jsou v mezinárodních organizacích zastoupeny přehnaně (pokud jde o počet zástupců i hlasovací práva)“; z málo početných a skrovných informačních zdrojů je možné získat dojem, že takový odpor skutečně existuje a že tlaky ve prospěch silnějšího zastoupení ze strany Evropské unie, ať členů nebo nečlenů HMU, jsou nepřesvědčivé a nekoordinované. **Euroskupina musí promlouvat jednotným a silným hlasem, což platí především o jednání uvnitř Rady.**

6.4.2 EHSV zastává názor, že k zmírnění odporu zemí mimo EU by měly státy eurozóny učinit **krok velkého symbolického významu, kterým by se vzdaly** nikoliv svých křesel, ale **svých individuálních volebních práv**; vzhledem k tomu, že euro je měna řízená jediným orgánem, bylo by logické, aby **právo hlasovat bylo vyhrazeno tomuto orgánu**. Také v této oblasti mají sociální partneři právo být informováni; skrovnost informací je určitě důsledkem choulostivých politických problémů, ale mlčení a netransparentní projevy neposilují kladné přijetí Evropy, tím méně eura.

6.5 Dokument Komise uzavírá kapitola, která je možná nejbohatší z hlediska obsahu a důsledků: **správa HMU**. Uvádí, že „je nezbytné výrazné zapojení všech členských států EU v Radě ECOFIN“ v oblasti hospodářské politiky Rady ECOFIN kde je třeba „výrazněji začlenit otázky související s HMU“ a „prosazovat ucelenější přístup v oblastech, které spadají do jejich kompetencí, tedy v makroekonomické politice, finančních trzích a daňové problematice“.

6.5.1 S tímto přístupem nezbyvá než souhlasit, EHSV přesto připomíná, že v rozhodnutích Rady ECOFIN se jen velmi zřídka zmiňuje HMU jako strana, která by na nich byla zainteresována, ať přímo či nepřímo. Hospodářskou politiku pojí s politikou měnovou vztah vzájemné závislosti: uvnitř Evropské unie není euro jedinou měnou, ale je nejvýznamnější, nejen protože reprezentuje soudržnou skupinu zemí, ale také z důvodu perspektivy přistoupení dalších členských států.

6.5.2 Úloha Komise při správě HMU má zásadní význam: je oporou zajišťující její řádný chod, ale také plní funkci rozpočtového a makroekonomického dohledu. Komise navrhuje, že v tomto díle bude pokračovat s vyšším úsilím a účinností a zaměří se na zaujetí významnějšího postavení v mezinárodních fórech. Tyto funkce získají na rozsahu a významu přijetím **nové Smlouvy** umožňující Komisi **„přijmout opatření** týkající se členských států, jejichž měnou je euro“, v oblasti rozpočtové kázně a orientace hospodářské politiky; na jejím základě bude plnit funkce dohledu a dozoru. Nová Smlouva dále v článku 121 stanoví, že Komise se může „obrátit s varováním“ na členské státy, pokud jejich hospodářské politiky nejsou v souladu s hlavními směry.

6.5.3 EHSV vítá úsilí Komise a věří, že nová Smlouva jí umožní plnění jejích funkcí, jak tradičních, tak těch nových, s maximální účinností a respektem, který jí náleží. Především ale doufá, že všechny hospodářské a měnové orgány vyvodí poučení z americké krize *subprime* hypoték a provedou **důkladnou revizi politik, které až dosud ovládaly chování finančních trhů.**

6.5.4 Americké události vedly k **systémové krizi v celém světě** – Evropu zatím zasáhla omezenou, ale podstatnou měrou, a není možné vyloučit další otřesy. Bylo by velice užitečné doplnit proceduru zkoumání krize z hlediska makroekonomického o **historickou analýzu z mikroekonomického hlediska**; tento dvojitý přístup by mohl odhalit již dlouho nazrávající hlubší příčiny tohoto jevu.

6.5.5 V USA se odedávna **poskytovaly hypoteční půjčky až do výše 100 %** hodnoty nemovitosti, což je hodnota, která s dalšími souvisejícími výdaji citelně roste. Naproti tomu v Evropě až do doby před několika desítkami let se většina zemí řídila hledisky obezřetnosti a v některých případech bankovními zákony – půjčky se poskytovaly do maximální hodnoty 70–80 %. Příčina byla zřejmá: možný pokles cen na trhu nemovitostí by snížil hodnotu záruky.

6.5.6 Také v Evropě se pod tlakem liberalizace trhů, především konkurence způsobené jejich integrací, přestalo používat „pravidlo 70 %“, aniž by to zatím způsobilo vážné důsledky. Zůstává však skutečností, že **„pravidlo 100 %“ je škodlivé z hlediska potřebné obezřetnosti i etiky trhu.** Systém „dostupných půjček“ vede každého bez rozdílu k pořízení nemovitosti; pokud dojde ke krizi, ustanou splátky od „slabých“ dlužníků a vznikne **všeobecná předluženost.** Finanční ústav se stane vlastníkem hypotéční nemovitosti, jejíž hodnota často nepokrývá výši úvěru a rozhodne se ji prodat, nabídka takové nemovitosti na trhu však přispívá k dalšímu tlaku na pokles trhu.

6.5.7 **Souvislost hospodářské krize a krize trhu nemovitostí je zřejmá,** když se však mechanismy sekuritizace, „balíčků“ a *subprime* hypoték stanou všeobecnou praxí, **rozšíří se na celý finanční trh a vyústí v mezioborovou krizi** nevídaných rozměrů. Existují legitimní obavy, že tento příběh ještě není u konce: vysoká úroveň zadlužení rodin, s jejich spotřeb-

ními úvěry a kreditními kartami, by mohla vést k prasknutí další „bubliny“ s nepředvídatelnými následky.

6.5.8 Evropské politické výkonné a měnové orgány nasadily veškeré síly, aby zabránily nejhoršímu neštěstí, aplikovaly **injekce likvidity a přebíraly finanční instituce;** jedná se o situaci nouze vyžadující **státní pomoc,** což je rozporu s doktrínou volného neregulovaného trhu s omezeným dohledem.

6.5.9 Je třeba čelit současné situaci; kromě toho je však naléhavě zapotřebí **prozkoumat vzdálené kořeny této krize** – jsou potřebná přesná pravidla pro poskytování hypotéčních půjček a kreditních karet, účinné a rozsáhlé systémy dohledu i v mnohotvarém a málo průhledném nebankovním sektoru, je nutné přezkoumat, zda je možné připouštět na trh cenných papírů množství netransparentních produktů, k jejichž povaze a důvěryhodnosti se nedokáží vyslovit ani odborníci. Nejedná se o opuštění tržní ekonomiky, ale o stanovení jejích pravidel.

V Bruselu dne 24. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI
